

Bài 41

ĐỊA LÍ NGÀNH CHĂN NUÔI

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Sau bài học, HS cần :

1. Về kiến thức

- Nắm được vai trò và đặc điểm của ngành chăn nuôi.
- Hiểu được tình hình phân bố các ngành chăn nuôi quan trọng trên thế giới, cắt nghĩa được nguyên nhân phát triển của ngành.
- Biết được vai trò và xu hướng phát triển của ngành nuôi trồng thủy sản.

2. Về kỹ năng

- Xác định được trên bản đồ thế giới những vùng và quốc gia chăn nuôi chủ yếu.
- Xây dựng và phân tích biểu đồ, lược đồ về đặc điểm của ngành chăn nuôi và địa lí các ngành chăn nuôi.

3. Về thái độ, hành vi

- Nhận thức được lí do ngành chăn nuôi ở Việt Nam và ở địa phương còn mất cân đối với trồng trọt.
- Ủng hộ chủ trương, chính sách phát triển chăn nuôi của Đảng và Nhà nước.

II – THIẾT BỊ DẠY HỌC

- Hình 41.3 trong SGK (phóng to)
- Biểu đồ thể hiện số lượng gia súc, gia cầm (GV tự vẽ).
- Các sơ đồ về đặc điểm và địa lí các ngành chăn nuôi.
- Các hình ảnh, băng hình, đĩa CD về cảnh chăn nuôi, các hình thức chăn nuôi...

III – MỘT SỐ ĐIỂM CẦN LƯU Ý

1. Những kiến thức trọng tâm

- Ngành chăn nuôi có vai trò quan trọng trong việc cung cấp thực phẩm bổ dưỡng cho con người, nguyên liệu cho công nghiệp và tạo ra nền nông nghiệp bền vững.
- Cơ sở thức ăn là nhân tố quan trọng đối với phát triển và phân bố chăn nuôi.

- Hình thức chăn nuôi đã có nhiều thay đổi nhờ tiến bộ khoa học – kĩ thuật.
- Địa lí phân bố các vật nuôi chủ yếu :
  - + Bò : ở vùng đồng cỏ tươi tốt ;
  - + Trâu : ở vùng đồng cỏ nhiệt đới ẩm ;
  - + Lợn : vật nuôi ở vùng lương thực thâm canh ;
  - + Cừu, dê : ở vùng đồng cỏ khô cằn ;
  - + Gia cầm : vật nuôi của các khu đông dân cư.
- Các khu vực nuôi trồng thuỷ sản chủ yếu trên thế giới.

1.1. Vai trò và đặc điểm của ngành chăn nuôi

a) Khi trình bày về vai trò của ngành chăn nuôi, GV hướng HS vào hai khía cạnh :

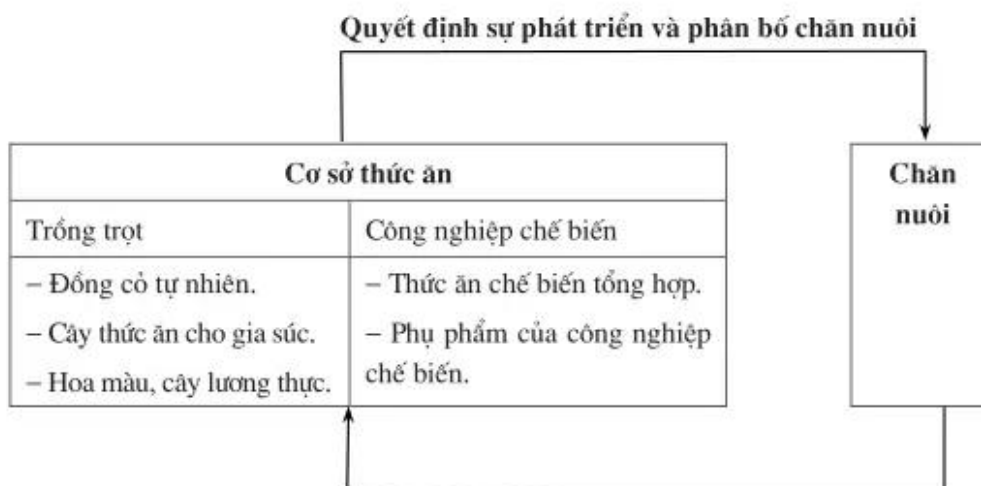
- Thứ nhất, đối với đời sống con người, chăn nuôi cung cấp nguồn thực phẩm bổ dưỡng, đạm động vật (thịt, trứng, sữa), bảo đảm sự cân đối trong khẩu phần ăn. Hiện tượng thiếu đạm, đói đạm phổ biến ở các nước đang phát triển, nhất là ở trẻ em. Mức tiêu thụ lương thực – thực phẩm bình quân đầu người hàng ngày (quy ra calo/người/ngày) ở các nước phát triển cao gấp 1,5 lần các nước đang phát triển. Mức trung bình toàn thế giới là 2700 calo/người/ngày, các nước phát triển là 3500, các nước đang phát triển 2600, các nước chậm phát triển 2100. Hiện nay, trên toàn thế giới có 24% trẻ em dưới 5 tuổi thiếu cân, tập trung ở các nước đang phát triển là nơi có dân số tăng nhanh, sản xuất nông nghiệp không ổn định, chăn nuôi hạn chế. Ở nước ta, khẩu phần lương thực – thực phẩm mới đạt 2300 calo/người/ngày, còn 21,7% trẻ sơ sinh và 40% trẻ em từ 0 – 5 tuổi bị suy dinh dưỡng, nguyên nhân quan trọng là do thiếu đạm.

- Thứ hai, chăn nuôi cung cấp nguyên liệu cho công nghiệp sản phẩm hàng tiêu dùng và công nghiệp thực phẩm và là mặt hàng xuất khẩu có giá trị. Mặc dù con người đã sản xuất và sử dụng rộng rãi tơ, sợi nhân tạo và tổng hợp, len, da nhân tạo, nhưng các sản phẩm tự nhiên có nhiều ưu điểm mà các vật liệu nhân tạo và tổng hợp không có được.

b) Về đặc điểm của ngành chăn nuôi

Chăn nuôi phụ thuộc chặt chẽ vào cơ sở thức ăn. Đây là đặc điểm quan trọng nhất. GV chú ý tới mối quan hệ giữa trồng trọt với chăn nuôi, giữa ngành công nghiệp với chăn nuôi.

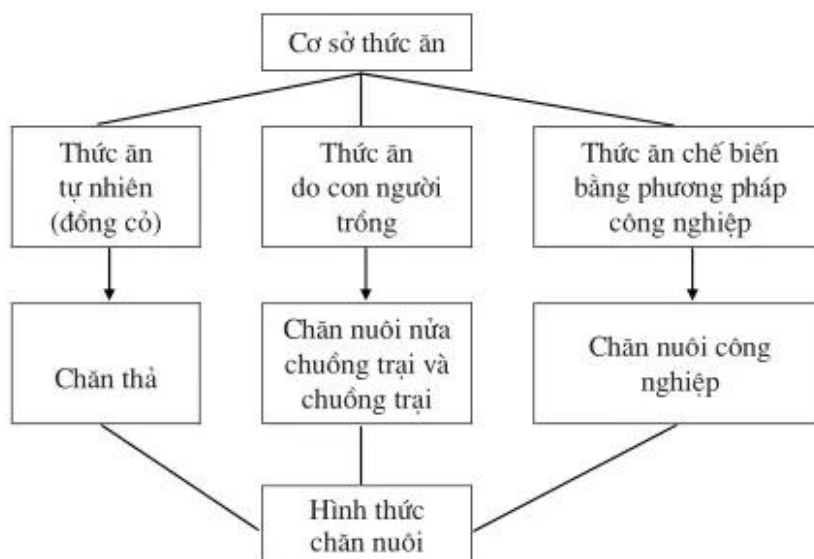
GV có thể lập sơ đồ, rồi đặt câu hỏi cho HS nhìn vào sơ đồ để phân tích vai trò của cơ sở thức ăn đối với sự phát triển của ngành chăn nuôi.

Thúc đẩy ngành trồng trọt và công nghiệp chế biến thức ăn

– Cơ sở thức ăn cho chăn nuôi và hình thức chăn nuôi đã có tiến bộ nhờ những thành tựu khoa học – kĩ thuật.

GV lập sơ đồ mối quan hệ giữa nguồn thức ăn với các hình thức chăn nuôi.

Từ sơ đồ này, GV cho HS trả lời câu hỏi ở giữa bài.

– Sự khác nhau về mặt chất lượng của cơ sở thức ăn được phản ánh rõ nét trong cơ cấu vật nuôi và phương hướng phát triển chăn nuôi.

Ví dụ : Mông Cổ và các quốc gia Tây Á có đồng cỏ khô cằn do điều kiện tự nhiên khắc nghiệt, không những không thuận lợi cho trồng trọt, mà trong cơ cấu đàn gia súc cũng chủ yếu là cừu, dê, ngựa, lạc đà. Hoặc vùng Đồng bằng sông Hồng, vừa lúa lớn thứ hai cả nước chủ yếu chăn nuôi lợn và gia cầm.

1.2. Các ngành chăn nuôi

– Trước khi trình bày các ngành chăn nuôi, GV nên giới thiệu các ngành chính bao gồm chăn nuôi gia súc lớn (trâu, bò), gia súc nhỏ (lợn, dê, cừu) và chăn nuôi gia cầm.

– GV có thể xây dựng một bảng kiến thức, cho HS nghiên cứu SGK, kết hợp với bản đồ treo tường hoặc 41.3 để trình bày địa lí các ngành chăn nuôi chủ yếu.

	Chăn nuôi trâu bò	Chăn nuôi lợn	Chăn nuôi cừu dê	Chăn nuôi gia cầm
Vai trò				
Đặc điểm				
Phân bố				

a) *Chăn nuôi bò* : GV nên giải thích khái niệm "băng chuyên địa lí" ở một số nước phát triển như Tây Âu, Hoa Kỳ, kết hợp với ảnh minh họa trong SGK. Bò thịt được nuôi chăn thả trên các đồng cỏ tươi tốt. Trước khi đưa vào lò mổ, bò được chuyển về nuôi vỗ béo trong các chuồng trại ở gần thành phố với thức ăn chế biến tổng hợp.

GV phân biệt sự khác nhau về yêu cầu thức ăn và đặc điểm phân bố giữa chăn nuôi bò thịt và bò sữa. Thức ăn cho bò sữa cần có chất dinh dưỡng cao hơn, tỉ lệ các thức ăn mọng nước nhiều hơn. Bò sữa được nuôi chủ yếu trong các chuồng trại ở vùng đồng bằng hay ngoại ô các thành phố lớn. Năng suất sữa cao nhất hiện nay là ở I-xra-en, trung bình 1 con bò sữa cho 9000 lít/năm.

b) *Chăn nuôi cừu* : GV có thể nêu câu hỏi tại sao cừu chỉ được nuôi chăn thả trên đồng cỏ vào mùa hạ, còn mùa đông phải ăn cỏ khô. Bằng những hình ảnh sưu tầm, hoặc các đoạn băng hình (có thể liên hệ tới các phim trình chiếu trên VTV), GV cho thấy cừu được nuôi chủ yếu ở các vùng khô hạn, hoang mạc và nửa hoang mạc, cỏ chỉ mọc tươi tốt trong một thời gian ngắn vào mùa xuân, đầu mùa hạ, còn suốt mùa hạ, sang mùa thu, đồng cỏ khô cằn. Người ta phải dự trữ thức ăn (cỏ khô), nước uống, nơi trú cho người và cừu. Những khó khăn này đã buộc người ta phải thịt phần lớn đàn cừu vào mùa thu.

Cừu được nuôi theo hình thức chăn thả trên đồng cỏ thành từng đàn lớn vào mùa hạ. Mùa đông người ta thường cho cừu ăn cỏ khô và thức ăn tổng hợp.

c) *Chăn nuôi gia cầm* : GV có thể nêu câu hỏi vì sao chăn nuôi gia cầm lại có mặt ở hầu hết các nước trên thế giới. Ngoài ra nên mở rộng thêm cho HS hình thức nuôi gà phổ biến nhất hiện nay. Đó là nuôi tập trung bằng phương

pháp công nghiệp. Người ta đã lai tạo thành công và cho ra những giống gà siêu thịt với năng suất cao, lớn nhanh để nhiều, chịu nhốt trong chuồng và ăn thức ăn tổng hợp.

d) Kết hợp SGK với lược đồ, GV đưa ra nhận xét về các quốc gia có đàn gia súc lớn. Một vài số liệu về chăn nuôi năm 2005 để GV tham khảo :

NHỮNG QUỐC GIA HÀNG ĐẦU VỀ ĐÀN GIA SÚC NĂM 2005 (TRIỆU CON)

Tên nước	Đàn bò	Đàn lợn	Đàn cừu
Toàn thế giới	1344	1072,6	1052,7
Ấn Độ	192,0 (1)	14,3 (10)	62,5 (3)
Bra-xin	185,0 (2)	33,0 (3)	
Trung Quốc	115,2 (3)	489,0 (1)	171,0 (1)
Hoa Kỳ	95,8 (4)	60,6 (2)	
Ác-hen-ti-na	50,8 (5)		
Xu Đãng	38,5 (6)		48 (5)
Ê-ti-ô-pi	38,3 (7)		
Mê-hi-cô	31,5 (8)	14,6 (9)	
LB Nga	23,0	13,4 (11)	
Cô-lôm-bi-a	25,0 (10)		
Việt Nam	5,3 (43)	27,0 (4)	
CHLB Đức		26,2 (5)	
Tây Ban Nha		25 (6)	
Ba Lan		18,1 (7)	
Pháp		15,0 (8)	
Ô-xtrây-li-a	27,9 (9)		106 (2)
I-ran			54,0 (4)
Niu Di-lân			40,0 (6)
Anh			35,2 (7)
Thổ Nhĩ Kỳ			25,2 (9)
CH Nam Phi			25,3 (8)
Pa-kit-xtan	24,2		25,0 (10)
Băng-la-đét	24,5		

* Số trong ngoặc là thứ tự xếp hạng thế giới

– GV tổng kết lại các vùng chăn nuôi chính :

- + Bò : Ấn Độ, Trung Quốc, Hoa Kỳ, Bra-xin, Ác-hen-ti-na.
- + Trâu : Trung Quốc, Ấn Độ, Pa-kit-xtan, khu vực Đông Nam Á, trong đó có Việt Nam.
- + Lợn : Trung Quốc, Hoa Kỳ, Bra-xin, CHLB Đức, Tây Ban Nha, Việt Nam.
- + Cừu : Trung Quốc, Ô-xtrây-li-a, Ấn Độ, I-ran, Niu Di-lân, Anh.
- Về tổng đàn gia súc : các nước đứng đầu là Trung Quốc, Ấn Độ, Hoa Kỳ, Bra-xin, Mê-hi-cô, LB Nga.

1.3. Ngành nuôi trồng thủy sản

GV có thể nêu lên tiềm năng của ngành nuôi trồng thủy sản. Với diện tích mặt nước rất lớn trên toàn thế giới (biển, sông, hồ...), thủy sản là nguồn cung cấp thực phẩm.

2. Phương pháp dạy học

- Đàm thoại gợi mở.
- Thảo luận theo nhóm.
- Sơ đồ hoá ở một số kiến thức trọng tâm.

IV – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Mở bài

Chăn nuôi là một bộ phận quan trọng của nông nghiệp. Ở bài này chúng ta sẽ tìm hiểu xem so với trồng trọt, chăn nuôi có những vai trò, đặc điểm gì khác biệt, bức tranh phân bố và xu hướng phát triển của vật nuôi, của ngành nuôi trồng thủy sản ra sao ?

2. Tổ chức dạy học

a) Gợi ý dạy mục I : Vai trò và đặc điểm của ngành chăn nuôi

– GV đưa ra câu hỏi về vai trò của ngành chăn nuôi đối với đời sống và kinh tế – xã hội, yêu cầu HS cho ví dụ cụ thể. GV tổng kết, có thể bằng hình thức trắc nghiệm : Hãy điền cụm từ thích hợp vào chỗ trống trong các câu sau :

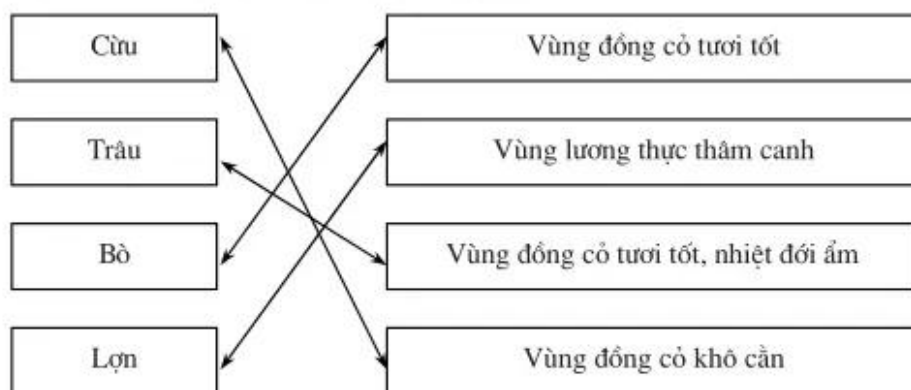
- + Chăn nuôi cung cấp.... có nguồn động vật như thịt, trứng, sữa.
- + Chăn nuôi còn cung cấp nguyên liệu cho các ngành .....
- + Ở các nước đang phát triển, còn cung cấp..... và .....
- + Là mặt hàng..... mang lại nguồn thu ngoại tệ.

- + Tận dụng phụ phẩm của ngành.....
- Trình bày đặc điểm của chăn nuôi : GV vẽ sơ đồ cơ sở thức ăn cho chăn nuôi và đặt câu hỏi cho HS trả lời :

- + Cơ sở thức ăn có vai trò như thế nào đối với sự phát triển chăn nuôi ?
- + Hãy nêu những nguồn thức ăn chủ yếu cho chăn nuôi ?

b) Gợi ý dạy mục II : Các ngành chăn nuôi

- Vẽ khung sơ đồ các ngành chăn nuôi lên bảng
- Chia làm 4 nhóm :
- + Chăn nuôi trâu, bò
- + Chăn nuôi lợn
- + Chăn nuôi cừu
- + Chăn nuôi gia cầm
- GV tổng kết dưới dạng câu hỏi trắc nghiệm

c) Gợi ý dạy mục III : Ngành nuôi trồng thủy sản

GV cho HS nêu vai trò của ngành nuôi trồng thủy sản. Chú ý liên hệ với thực tế địa phương (nuôi loại gì, phân bố ở đâu ?)

4. Gợi ý trả lời một số câu hỏi

Câu hỏi 1

Ở các nước đang phát triển, chăn nuôi chỉ chiếm tỉ trọng rất nhỏ vì :

- Cơ sở thức ăn không ổn định
- Cơ sở vật chất kĩ thuật còn lạc hậu
- Dịch vụ thú y, giống còn hạn chế
- Công nghiệp chế biến chưa thật phát triển.